

Тема 5

Затримання та інтернування в МГП

Що таке затримання?

Затримання означає позбавлення особи волі з причин, пов'язаних із збройним конфліктом, наприклад, коли її беруть у полон, затримують для перевірки документів, або утримують у певних слідчих цілях.

Мета регулювання затримання полягає в тому, щоб гарантувати **гуманний захист** осіб, які опинилися під владою супротивної сторони під час збройного конфлікту, та запобігти зловживанням, що можуть призвести до тортур або нелюдського поводження.

Чому це так важливо?

Міжнародне гуманітарне право встановлює чіткі стандарти щодо умов тримання під вартою, доступу до медичної допомоги, харчування, зв'язку з родинами, а також забороняє будь-які форми насильства або дискримінації. Метою цих норм є забезпечення того, щоб навіть у війні **залишалось місце для людяності.**

Історичні приклади зловживань показують нам, до яких трагедій може призвести відсутність правових обмежень у сфері затримання.

Приклади

Під час Другої світової війни мільйони людей опинилися **у концентраційних таборах**, де їх утримували в нелюдських умовах, піддавали катуванням і масовим убивствам.

У 1990-х роках у Боснії та Герцеговині з'явилися так звані **табори катування**, де тисячі людей зазнали сексуального та фізичного насильства як методу терору.

Сучасний приклад – табір на військово-морській базі США в Гуантанамо, де після подій 11 вересня 2001 року утримували підозрюваних у тероризмі без чіткого визначення **їхнього статусу** відповідно до Женевських конвенцій.

Що таке інтернування?

Інтернування — це форма позбавлення волі, передбачена міжнародним гуманітарним правом, яка полягає у примусовому розміщенні осіб (як військових, так і цивільних) у спеціально відведених місцях на певний період під час збройного конфлікту.

Міжнародне гуманітарне право розглядає інтернування як найсуворіший захід підтримання безпеки, який може застосовуватись лише у крайніх випадках. Воно повинно бути тимчасовим і пропорційним, тобто застосовуватися лише тоді, коли існує реальна загроза безпеці.

В чому різниця?

Затримання — це тимчасовий захід, який полягає у позбавленні особи волі на короткий період часу, зазвичай з метою з'ясування її статусу, перевірки документів, проведення певного розслідування. Затримання не завжди передбачає довготривале утримання і може закінчитися звільненням після встановлення обставин.

Інтернування — це тривале позбавлення волі, що застосовується до військовополонених або цивільних осіб із міркувань безпеки під час збройного конфлікту.

Приклад № 1

Під час Першої світової війни держави, що воювали, інтернували на своїй території громадян ворожих держав. Наприклад, у Великій Британії, Німеччині, Франції тисячі цивільних чоловіків — підданих країн супротивників — були розміщені у спеціальних таборах.

Такі люди не були військовими, але їх інтернували з міркувань безпеки, щоб запобігти можливому шпигунству або диверсіям.

Приклад № 2

У часи Другої світової війни військовополонені з обох сторін конфлікту інтернувалися в спеціальних таборах, створених відповідно до Третьої Женевської конвенції.

Наприклад, німецькі офіцери, захоплені союзними силами, утримувалися в таборах у Великій Британії та Канаді, де до них застосовувалися встановлені МГП стандарти: право на харчування, медичну допомогу, листування з родиною та релігійну практику.

Приклад № 3

У 1990-х роках під час збройних конфліктів на території колишньої Югославії сторони створювали табори, куди поміщали осіб з етнічних або політичних мотивів. Часто такі дії виходили за межі дозволеного МГП, оскільки супроводжувалися катуваннями, насильством і порушенням базових гуманітарних норм. Прикладом є табори в Боснії та Герцеговині, де цивільних осіб утримували без законних підстав.

Ще про інтернування

Таким чином, інтернування — це не покарання, а запобіжний захід безпеки у період збройного конфлікту, який має суворо обмежений характер і супроводжується міжнародними гарантіями гуманного ставлення та правового захисту.

Інтерновані особи зберігають право на гуманне ставлення, належні умови проживання, зв'язок із сім'єю, медичну допомогу та періодичний перегляд законності їх утримання

Статус особи при затриманні

Статус особи визначає, які саме права і гарантії їй надаються у разі затримання або інтернування. Найпоширеніші статуси — це військовополонений, цивільна особа та комбатант, які мають різні рівні захисту.

Наприклад, якщо солдат супротивної армії потрапляє в полон, він має статус військовополоненого і користується захистом Третьої Женевської конвенції.

Якщо ж затримують цивільну особу на окупованій території, до неї застосовуються положення Четвертої Женевської конвенції.

Інтернування військовополонених

Під час Другої світової війни британські табори для німецьких полонених були предметом перевірки Міжнародного комітету Червоного Хреста (МКЧХ), який контролював, чи дотримуються вимог гуманності.

У сучасних війнах це право не втратило актуальності — МКЧХ регулярно відвідує місця утримання військовополонених у різних країнах, у тому числі в Україні, щоб переконатися у дотриманні мінімальних стандартів відповідно до норм МГП.

Затримання цивільних осіб

Цивільних осіб можна інтернувати лише у виняткових випадках, якщо це зумовлено міркуваннями безпеки або запобіганням шпигунству. Проте навіть у таких випадках до них мають застосовуватись ті самі стандарти гуманності, що й до військовополонених.

Інтерновані цивільні особи мають право підтримувати зв'язок із родиною, отримувати листи й передачі, а також приймати відвідувачів. У разі серйозної хвороби чи смерті родичів їм дозволяється відвідувати домівку.

Роль МКЧХ

Міжнародний комітет Червоного Хреста (МКЧХ) відіграє ключову роль у забезпеченні гуманного ставлення до всіх осіб, позбавлених волі під час збройних конфліктів. Організація здійснює нейтральні й конфіденційні візити до місць утримання, щоб перевірити умови проживання, поводження та медичне забезпечення. Вона також передає повідомлення між інтернованими і їхніми родинами через систему «послань Червоного Хреста».

Роль МКЧХ

В умовах сучасних конфліктів, зокрема в Україні, діяльність МКЧХ має **вирішальне значення** — ця організація виступає гарантом того, що сторони дотримуються міжнародних гуманітарних стандартів, і водночас допомагає людям зберігати надію та зв'язок із зовнішнім світом.

МКЧХ також виконує важливу функцію нейтрального посередника — організовує обміни полоненими, передачу тіл загиблих, гуманітарні конвої, доставку ліків і продовольства. Наприклад, під час конфлікту в Україні МКЧХ сприяв евакуації цивільних із Маріуполя та координував обмін військовополоненими між сторонами.

Висновки

Затримання та інтернування є невід'ємними елементами сучасних збройних конфліктів, але вони повинні здійснюватися виключно в межах міжнародного гуманітарного права. Їхня мета — не покарання, а забезпечення безпеки, контролю над противником і захист людей від свавілля.

Головний принцип усіх норм, що регулюють затримання та інтернування, — це принцип гуманного ставлення. Він вимагає поваги до людської гідності навіть у найекстремальніших обставинах війни.

Хто має дотримуватись?

Досвід минулих і сучасних конфліктів — від Другої світової війни до війни в Україні — показує, що порушення цих норм призводить до масштабних гуманітарних трагедій. Тому дотримання міжнародного гуманітарного права є не лише юридичним обов'язком, а й моральною вимогою для всіх держав і збройних формувань.

Гарантом дотримання цих норм повинна виступати саме держава, тобто керівні органи держав. Саме через такий принцип — від керівного органу до командира, можливо досягти ефективного дотримання норм МГП.